

Usted no me conoce: soy el teniente Bonilla

Guillem Cortés,

professor de Filosofia i Teatre de l'IES Josep Sureda i Blanes

Era el curs 2004-2005 i ja en el mes de setembre una companya de castellà al nostre institut, Josep Sureda i Blanes, a la barriada palmesana de son Gotleu, m'insistia: heu de fer qualque cosa sobre el Quixot. Enguany és el 400 aniversari de la primera publicació i volem fer moltes activitats i bla bla bla. I ja sabeu què passa amb el grup de teatre d'un centre: un acte per als pares i mares, el Nadal o el dijous bo, el final de curs o una entrega de premis d'esport, una desfilada de models per treure doblers per al viatge o ve la inspectora i volem quedar bé. El grup de teatre ha de fer qualque cosa. I, a més, què podem fer del Quixot (ah, sí! Se m'oblidava: feu sense pressupost, sense horari especial, sense lloc on treballar, en fi...), què podem fer que no sigui un tòpic, un repetir el lloc comú -el lloc de La Manxa- el Cavaller i el Sanxo, la Dulcinea. D'altra banda, l'assumpte era

estimulant: intentaria fer una lectura de l'essència quixotesca de rebel·lia folla, però emmarcada en una acció concreta, extemporània i contemporània a la vegada.

“...el Quixot es quedà sonat de llegir llibres de cavalleria dolents. Com els nostres companys, que s'han quedat així per llegir llibres de text roïns, avorrits i repetitius.”

Foto cedida per Guillem Cortés.

Què fem? Vaig pensar a fer una sàtira política, però em sobraven sanxos i lladres i taverners: massa bordell. Havia de parlar de nosaltres, de l'escola i l'educació. I ràpidament em va venir al cap el capítol 6. Sempre m'ha fascinat l'episodi en què el Quixot és declarat boig i el capellà, el barber i l'ama li cremen la biblioteca. Aquest episodi és la clau de volta de tot el personatge. La resta de capítols del llibre són repetitius, seriatos. Enteneu-me: totes les accions forassenyades s'expliquen en el moment que algú assenyala a l'altre com a foll. No cal llegir Foucault per veure això. I, continuant amb la sospita, hi ha la ridiculització del poder fàctic: un capellà, un home amb faldes que no vol fer d'home, un castrat moral, i que insisteix a corregir, a portar pel recte camí, que es creu l'únic lector autoritzat de l'únic llibre vertader. Ja ho tenim! Autoritat, veritat, correcció, llibres: el professor. El professorat o el professorat que ens passem la vida predicant seny. I l'escola, cada vegada més manicomi o estament penitenciari. El docent: la policia més secreta que té l'estat. Ens haurien de pagar un complement del Ministeri d'Interior, amb la feinada que els llevem: no hi ha quasi delinqüència juvenil des de la implantació de l'ESO. Ara hi ha violència a les aules, a les gàbies. Però no parlem del repressor. No és important. En el fons és un comparsa. La figura, la vida, és el boig. El Quixot és l'alumne. Ja tenia forma el projecte *acció 6*.

Sona el timbre per a l'esplai. Al centre del pati, un rectangle de 4 x 6 metres fet amb llibres de text i de pedagogia oberts i mig coberts per un reguer de terra roja. Observat frontalment, a la dreta hi ha dos pupitres amb sengles alumnes fermats en camisa de força. Tenen llibres de text oberts sobre la taula. A l'esquerra, sobre una base quadrada de terra, un pou fet amb llibres de text.

El Sindicat d'Estudiants Revolucionari posa ordre, acomoda el públic i reparteixen uns pamflets. Sindicalista 1: (pel megàfon) El SER, Sindicat d'Estudiants Revolucionari, vos ha convocat avui al pati en homenatge al Quixot. Sabeu que el Quixot es quedà sonat de llegir llibres de cavalleria dolents. Com els nostres companys, que s'han quedat així per llegir llibres de text roïns, avorrits i repetitius.

(Passa el megàfon a 2) Sindicalista 2: (va cap a boig 1) Els llibres de text són ordenats i clars, massa clars per ser veritat. "Veritat parla qui ombra parla" (Paul Celane). L'escola hauria de ser el lloc de la llibertat i de la fantasia.

Desenvolupem una acció, entre l'orgia textual i la catarsi, amb paraules de poetes sobre l'educació i l'escola: Miquel Bauçà, Paul Celane, Bertold Brecht, Riccardo Massari, Andreu Vidal, Joan Brossa.

*Els sindicalistes van alliberant els bojós. Un sindicalista els farà passar a l'interior del rectangle un a un. Pujaran als pupitres, diran unes paraules del mestre Brossa i, tot seguit, tiraran el llibre de text al pou. Al final la sindicalista 4 prepara una traca. Posa el mascle dins el pou prèviament banyat de benzina. Tots criden: Tenim 17 anys i estem en una etapa **d'acció!** Sindicalista 1 fa sonar la sirena llargament i baixa del pupitre. Encén la traca. Els llibres comencen a cremar.*

Fins ací tot normal. Li hem donat la volta al capítol 6 i hem alliberat la (des)raó al seu albir. El públic, engrescat i estupefacte. Per a mi el teatre és una eina d'acció que mena a la reflexió. I viceversa. Que pensar no és antitètic d'actuar. A un cert punt, sense idees ni fem ni pensem, reproduïm. No diré que férem filosofia, però segur que ens va obrir preguntes, ens va qüestionar. I, si m'ho permeteu, com a mestre això m'interessa molt. El bou davant l'arada. Segur que no va canviar l'escola, però més d'un va canviar. I a mi m'interessa sumar.

"Ha vingut la policia a demanar un informe sobre el que va passar l'altre dia a la vostra representació..."

Ara ve el 2006 i el XVIIencontre de teatre a Artà. Vaig decidir portar *acció 6*. Ja coneixeu els organit-

zadors, gent arriscada. I endavant. Ho muntàrem el segon matí a la replaceta davant del teatre d'Artà. Tot va anar més o menys sobre la marxa. La resposta del públic va ser bona: gent que se sorprèn. Deixàrem els llibres que cremaven, i ens anàrem a dinar. Després férem net i cap a casa.

De tota acció s'espera una reacció. I si no, malament. Però no eren aquestes les que jo m'esperava. Al cap d'uns dies, passat Pasqua, em telefonen els de Trenta-1: que la gerència del teatre estava molt enfadada. Unes rajoles de l'entrada havien quedat una mica socarrades, hi havia anat un pedrapiquer que els havia dit que això no se n'aniria i que calen uns químics molt cars per netejar-ho i que era molt costós canviar-les i no sé quines coses més: un drama. Et telefonaran de la gerència, dóna qualche disculpa perquè es porten molt bé amb nosaltres; no et preocupis, ens en farem càrrec. Jo, que tinc una certa experiència fallera o foguerera, ja

veia que allò no seria tant, que no seria res: amb quatre pluges primaverals, fortes, no quedaria rastre.

I un dia, efectivament, em telefonen al centre (penitenciari?, vull dir, l'institut): la gerència del teatre d'Artà, amb un to molt amable o, millor, tou. Vaig intentar un plec de descàrrec i bonament m'aturen. No et telefon per això, ja ha passat i ho solucionarem (vaig pensar en la pluja sempre benèfica). Ha vingut la policia a demanar un informe sobre el que va passar l'altre dia a la vostra representació (m'agrada això de re-presentar, de tornar present). Un veïnat ha presentat una denúncia: diu que s'han fet proclames contra la llengua espanyola i s'han cremat llibres perquè eren en castellà. Un inspector del Ministeri d'Interior que instrueix el cas. A veure si ens pots passar un informe didàctic que expliqui l'obra, la justificació dintre de la programació...

No hi podia donar crèdit, companys. A veure: qualcú amb una obsessió malalta per protegir l'espanyolitat fa una denúncia al Ministeri d'Interior i en lloc d'enviar-lo a pondre, obren un expedient i fan que un inspector de policia es dediqui a fer una investigació!? És que no tenen res millor a fer (parafraçant el meu paísà Joan Fuster: "Militar? És que no sap fer una altra cosa?").

I bé, exactament quina és l'acusació? Que m'enviïn un document amb la denúncia i ja veurem què fem. No. No ens donen cap document. I no ho hem d'entendre com una denúncia. No hi ha cap denúncia. És sols un escrit que... Vols dir que ve un policia amb aquesta història i sols per la seva autoritat hem de donar explicacions. I on és el principi de publicitat que sosté la democràcia? Em neg a donar cap paper. Si volen que m'ho demanin formalment.

Vaig penjar el telèfon. Ho vaig explicar a la directiva. No se'n sabien avenir. Ho vaig explicar als meus alumnes: bocabadats, desconcertats. Acostumats com estan que els adults fem interpretacions perverses de les seves accions, no sabien quin procés mental depravat i paranoic podia haver vist

un atac a la llengua espanyola en el nostre homenatge al Quixot! I ni que dir-vos de la meua companya de castellà, indignada i encesa en flames. Deixa passar els dies i no et preocupis que no passarà d'aquí, m'aconsellaren.

“Espanya no ha canviat tant des de Cervantes. Menys des de Franco. Mira per on, ara els de trenta-1 li donen una oportunitat al “celot” espanyol d’Artà...”

Dues setmanes després sona el mòbil a les vuit del matí: Usted no me conoce: soy el teniente Bonilla. L'home em va explicar alguns detalls més del cas. Entre altres que l'escrit estava en català. I que només volia que li contés com havien anat les coses, perquè volia adjuntar a l'informe el meu testimoni i que tenia ganes de tancar el cas. Vaig entendre, aleshores, que per a aquell tinent el cas no era un cas, però el paper que l'havia obert necessitava un altre paper per tancar-lo. L'essència dels sistemes totalitaris és la burocràcia. I llegir Kafka m'ha desenvolupat un tercer ull, que mira el món a través dels altres dos, molt sensible a les situacions kafquianes. Entre les meves protestes li'n vaig fer cinc cèntims i l'oficial ho va entendre i ho va agrair. Va tancar el cas.

El que no enteníem, les preguntes que no podia respondre, quedaven obertes. Per què no puc veure l'escrit? Per què, si no és una denúncia, s'obri un expedient? Quants diners s'ha gastat el Ministeri d'Interior amb això? Com és que quan envii qualsevol document a un organisme estatal me'l fan traduir i a aquesta bajanada mental li donen seguiment? Haurien posat en marxa la mateixa investigació si el suposat atac fos a llibres en català? A quina mena d'estat vivim?

A mi, en veritat, tot això em molestà molt i m'interessa menys encara. Ens mereixem uns enemics interiors més intel·ligents. I de l'estat n'esper poc (però ho exigiré tot). Espanya no ha canviat tant des de Cervantes. Menys des de Franco. Mira per on, ara els de trenta-1 li donen una oportunitat al “celot” espanyol d'Artà d'entendre's millor, si llegeix aquest reportatge. Serem com l'oracle de Delfos per a Sòcrates? O fariem millor en regalar-li una camisa de força. Ja s'ho farà.

Ja pot ser quixotesc, però nosaltres a la nostra. Que continuï la festa.

Per als meus alumnes de teatre

que m'han ensenyat tantes coses. □

**Informàtica
Ciutat**

Servei Tècnic
Venda d'Ordinadors
Servei a domicili

tenda@informaticaciutat.com

TEL: 971 289 898
FAX: 971 451 694

C./ De la Balanguera, 10 baixos
07011 Palma de Mallorca